

Plná verze článku / Full paper

DOMÍN, M., HLAVÁČEK, P. (2021). Vliv postindustriální aglomerace na strukturaci občanské vybavenosti obcí v suburbánním prostoru. In (Klímová, V., Žitek, V., eds.) *XXIV. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, pp. 361-369. ISBN 978-80-210-9896-1. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-9896-2021-45.

Vliv postindustriální aglomerace na strukturaci občanské vybavenosti obcí v suburbánním prostoru

Ing. Martin Domín

Ing. Petr Hlaváček, Ph.D.

Katedra regionálního rozvoje a veřejné správy Fakulta sociálně ekonomická

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně

Outline

CÍL PRÁCE

METODOLOGIE
VYMEZENÍ REGIONU

CHARAKTERISTIKA
VYMEZENÝCH
ÚZEMÍ

OBČANSKÁ
VYBAVENOST

ZÁVĚRY A DISKUSE

Cíl

Zhodnotit, jak se mění prostorová koncentrace občanské vybavenosti obcí v důsledku suburbanizace, jak vzdálenost obcí od střediska regionu ovlivňuje hustotu a pestrost občanské vybavenosti.

Metodologie

- Hlavním zdrojem dat jsou údaje o denní dojížděcí za prací SLDB (2011).
- Byla aplikována tzv. agregační metoda, kdy při každém sjednocení nové obce s aglomerovaným územím (tedy kdy byla obec přiznána jako aglomerovaná obec) byla přepočítána matice proudů denní dojížděky za prací v rámci aglomerace, do aglomerace a z aglomerace. Tato slučovací metoda má obousměrný profil a tvoří součet dvou podílových hodnot:
 - A) podíl vyjíždějících za prací z obce denně do aglomerace na celkovém počtu vyjíždějících za prací z obce denně (v %)
 - B) podíl dojíždějících za prací do obce denně z aglomerace na celkovém počtu dojíždějících za prací do obce denně (v %)

Metodologie

- Tato metoda vylučuje enklávy a exklávy.
- Uvažované obce musí sousedit s vymezenou aglomerací svým katastrálním územím.
- Celkový počet všech dojíždějících za prací do testované obce nesmí být menší než deset.
- Pokud má obec méně než deset dojíždějících, pak může být taková obec aglomerována pouze v tom případě, že je ze všech stran svého katastrálního území obklopena ostatními již aglomerovanými obcemi.

Vymezený region

- Celkem 41 obcí v Plzeňském kraji.
- Rozloha: 7 500 km²
- 42,8 % obyvatel celého Plzeňského kraje (k 31. 12. 2018).
- V zázemí regionu žilo necelých 80 tisíc obyvatel (k 31. 12. 2018).

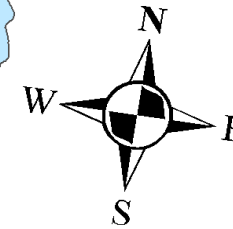
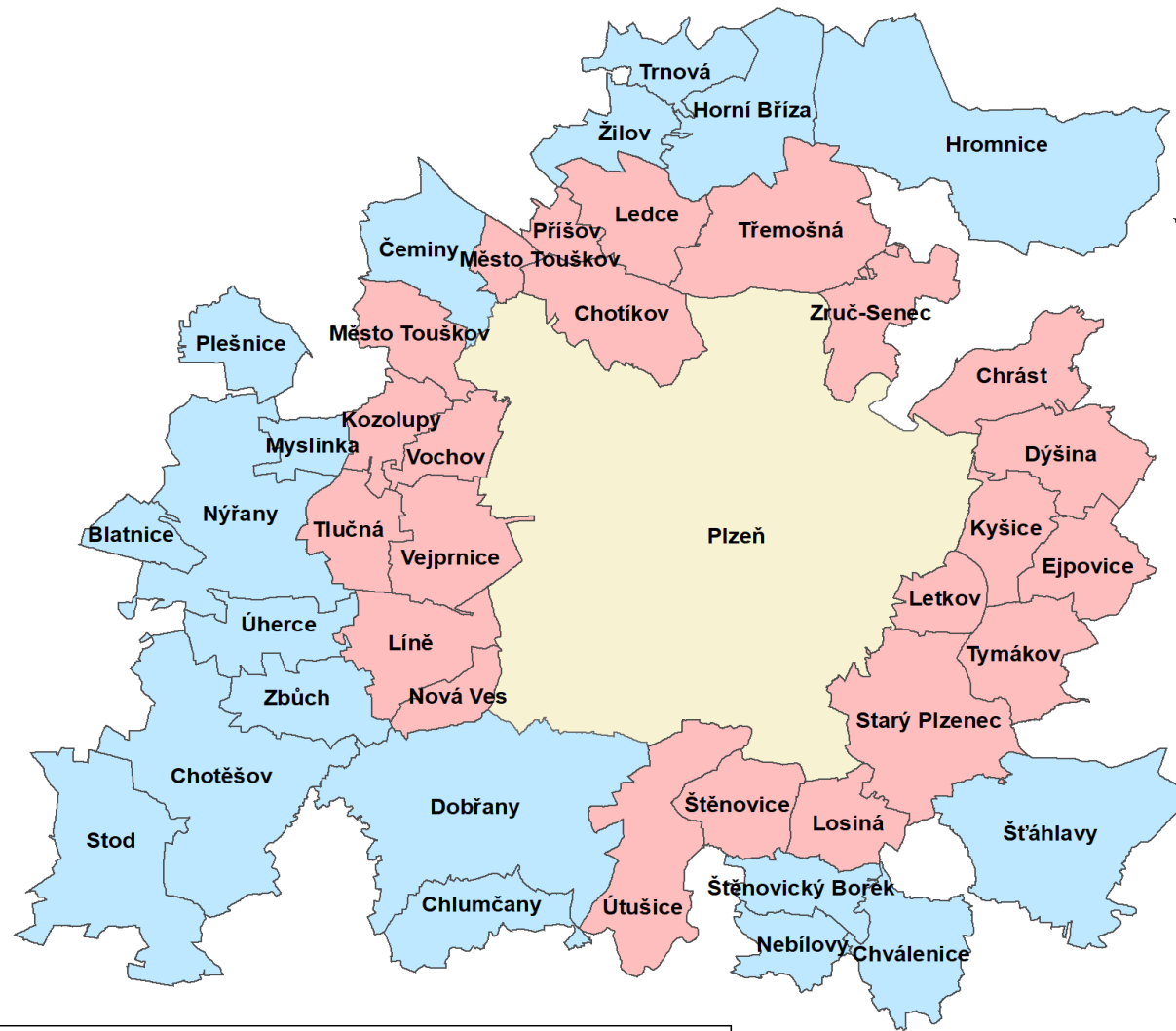

Následující postup

- Celý region byl pak diferencován na 2 typy zázemí dle dojížDkové vzdálenosti.
 - **Zázemí A:** Obec ve vzdálenosti od střediska ≤ 12 km.
 - **Zázemí B:** Obec ve vzdálenosti od střediska > 12 km.
- Střediskem regionu je Plzeň. Tam také směřoval největší proud denní dojížd'ky za prací.

Charakteristika vymezených území

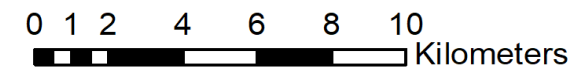
Územní celek	Rozloha (v km ²)	Počet obyvatel	Hustota zalidnění (obyv./km ²)
Zázemí A	200,1	41 350	207
Zázemí B	264,7	37 436	141
Středisko	137,7	170 936	1 242
Plzeňský region	602,5	249 722	415

Legenda

- Obec ve vzdálenosti od střediska ≤ 12 km
- Aglomerace/Středisko
- Obce ve vzdálenosti od střediska > 12 km

1:250 000

Občanská vybavenost

Zkoumána byla občanská vybavenost obou specifikovaných zázemí.

OV byla rozdělena byla dle Rozmanové (2012) do jednotlivých kategorií a subkategorií.

Druhová pestrost občanské vybavenosti byla dále mapována terénním šetřením.

Výskyt daného typu občanského vybavení v obcích

Typ občanské vybavenosti	Počet obcí, kde typ vybavenosti existoval (abs.)		Podíl obcí, kde typ vybavenosti existoval (v %)	
	Zázemí A	Zázemí B	Zázemí A (v %)	Zázemí B (v %)
<i>Maloobchod</i>				
Obchod s potravinami	18	16	81,8	84,2
<i>Kultura</i>				
Kulturní dům/sál	19	13	86,4	68,4
Knihovna	18	15	81,8	78,9
<i>Zdravotnictví</i>				
Lékař praktický	13	11	59,1	57,9
Lékař specialista	8	9	36,4	47,4
Lékárna	6	7	27,3	36,8
<i>Sociální péče</i>				
Dům se sociální službou	5	8	22,7	42,1
<i>Školství</i>				
MŠ	18	12	81,8	63,2
ZŠ	14	12	63,6	63,2
<i>Tělovýchova</i>				
Sportoviště	14	7	63,6	36,8
<i>Volnočasové</i>				
Dětské hřiště	20	16	90,9	84,2
Restaurační zařízení	22	16	100,0	84,2
<i>Dopravní obslužnost</i>				
Benzinová stanice	7	3	31,8	15,8
Zastávka bus	22	19	100,0	100,0
Železniční stanice	10	10	45,5	52,6
<i>Administrativní</i>				
Pošta	14	12	63,6	63,2
Infocentrum	3	3	13,6	15,8
Celkem	231	189	55,0	45,0

Závěry a diskuse

- Vzdálenost obcí od střediska regionu má jen dílčí dopady na druhovou pestrost a množství občanského vybavení.
- Budovy OV z velké většiny zbudovány před rokem 1989.
- Staré budovy OV se modernizují, nová se ve většině případech nebuduje.
- V zázemí A dominovala pouze OV typu: kulturní domy/sály, mateřské školy, restaurační zařízení a čerpací stanice.
- Ostatní zkoumané kategorie občanského vybavení byly (v přepočtu na 10 tis. obyvatel) častěji v zázemí B.
- V přepočtu na 10 000 obyvatel bylo v zázemí B více stanic hromadné dopravy.

Závěry a diskuse

- Obce v zázemí A mají s Plzní dobrou dopravní obslužnost a obyvatelé více častěji vyjíždějí za OV do Plzně.
- Obyvatelům obcí v zázemí A nejvíce z občanského vybavení chyběly obchody s potravinami.
- Obyvatelé ze zázemí B nejčastěji postrádali zařízení pro kulturní aktivity - kulturní domy/sály.

Závěry a diskuse

- Vlivem suburbanizace často vznikají uniformní plochy, které z velké části postrádají veřejný prostor.
- Obce tak musí využívat svá dosavadní prostranství vč. občanského vybavení pro mnohdy větší kapacity, než pro jaké byla navrhnutá původně.
- V mnoha případech to lze realizovat jen obtížně, protože zvyšováním separované zástavby probíhá defragmentace obcí.
- Tím vznikají v některých případech i rozpory mezi skupinami obyvatel, také kapacity některých občanských vybavení jsou mnohdy nedostačující k potřebám nově příchozích obyvatel (nejčastěji školská zařízení).
- Obcím z příchodu nových obyvatel plynou jak příjmy, tak náklady.
- Poloha obce v suburbanizovaném zázemí Plzně je vnímána spíše pozitivně, neboť dochází k přílivu nových obyvatel v aktivním ekonomickém věku a saturaci kapacit vzdělávacích zařízení a dalších navazujících služeb.

Děkuji za pozornost

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

Fakulta sociálně ekonomická

Martin Domín

Katedra regionálního rozvoje a veřejné správy

FSE UJEP v Ústí nad Labem

martin.domin@mesto-most.cz